

Sygn. akt III AUa 983/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Świerk
Sędziowie:	SA Krystyna Smaga SA Małgorzata Rokicka-Radoniewicz (spr.)
Protokolant: st. prot. sąd. Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2012 r. w Lublinie

sprawy L. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustalenie prawa do emerytury rolniczej

na skutek apelacji wnioskodawczyni L. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu

z dnia 6 września 2012 r. sygn. akt IV U 273/12

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i ustala L. K. prawo do emerytury rolniczej od dnia 18 stycznia 2012 roku;

II. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz L. K. kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

III AUa 983/12

UZASADNIENIE

Organ rentowy – Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 30 stycznia 2012 roku odmówił L. K. prawa do emerytury rolniczej w niższym wieku emerytalnym, ponieważ uznał, że wnioskodawczyni nie zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej w rozumieniu art.28 ust.4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, bowiem jej mąż jest współwłaścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 13,83 ha.

Od tej decyzji odwołanie do Sądu Okręgowego w Zamościu wniosła L. K., zarzucając decyzji, że jest ona niezgodna ze stanem faktycznym, ponieważ w dacie wydania decyzji nie była właścicielką gospodarstwa rolnego, które sprzedała w dniu 14 października 2011 roku, natomiast nie jest współwłaścicielką gospodarstwa rolnego męża.

Wyrokiem z dnia 6 września 2012 roku Sąd Okręgowy w Zamościu oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawczyni w dniu 18 stycznia 2012 roku – w dniu złożenia wniosku o emeryturę miała ukończony 55 rok życia oraz legitymuje się 30 letnim okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Była ona właścicielką gospodarstwa rolnego o powierzchni 1,74 ha położonego w B. w gminie T. i w dniu 14 października 2011 roku sprzedała je R. K.. Mąż wnioskodawczyni S. K. jest współwłaścicielem w 1/2 części gospodarstwa rolnego o łącznej powierzchni 13,83 ha położonego we wsi J. i we wsi K. w gminie T.. Gospodarstwo to otrzymał od swoich rodziców na współwłasność z bratem J. K. i gospodarstwo to zostało nieformalnie podzielone pomiędzy braćmi i każdy z nich użytkował samodzielnie swoją część gospodarstwa. S. K. od chwili przekazania gospodarstwa przez rodziców w 1993 roku do tej pory uprawia je, osiąga dochody, które są wykorzystywane przez małżonków K. we wspólnym gospodarstwie domowym, podobnie jak plody rolne z tego gospodarstwa. Mąż wnioskodawczyni, który nie osiągnął wieku emerytalnego, nie zamierza wyzbyć się gospodarstwa, ponieważ stanowi ono jedynie jego źródło utrzymania. Stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dokumenty dołączone do akt rentowych oraz zeznania wnioskodawczyni i jej męża przesłuchanego w charakterze świadka.

Na podstawie zebranego materiału dowodowego Sąd Okręgowy uznał, że wnioskodawczyni nie spełniła jednego z warunków wymaganych przez przepis art.19 ust.2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz.U. Nr 50 z 2008 roku, poz.191) do uzyskania prawa do emerytury rolniczej w niższym wieku emerytalnym. Przepis ten wymaga poza ukończeniem przez kobietę 55 roku życia i wykazaniem 30 letniego okresu ubezpieczenia społecznego rolników również zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Zdaniem Sądu Okręgowego w sprawie oceny, czy doszło do zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej, ma zastosowanie przepis art.28 ust.4 tej ustawy, który wprowadza domniemanie, że jeżeli emeryt i rencista lub jego małżonek, jest właścicielem, współwłaścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego, to uznaje się, że nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej. Małżonek wnioskodawczyni jest współwłaścicielem gospodarstwa rolnego, które prowadzi, a dochody z gospodarstwa wykorzystywane są wspólnie przez małżonków we wspólnym gospodarstwie domowym. Z tych też powodów Sąd Okręgowy orzekł, że wnioskodawczyni nie zaprzestała prowadzenia gospodarstwa rolnego w rozumieniu art.28 ust.4 ustawy i nie spełnia warunku z art.19 ust.2 pkt.3 do nabycia prawa do emerytury rolniczej.

Od tego wyroku apelację wniosła L. K. zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucała:

1. rażąco naruszenie prawa materialnego, a mianowicie przepisu art.19 ust.1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez jego błędną interpretację;
2. rażąco naruszenie przepisów prawa materialnego, art.28 ust.4 ustawy poprzez jego niewłaściwe zastosowanie;
3. sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego z materiałem dowodowym zgromadzonym w niniejszym postępowaniu poprzez przyjęcie, że wnioskodawczyni nie zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej,
4. naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie przepisu art.233 § 1 kpc w związku z art.328 § 2 kpc w następstwie którego doszło do pominięcia części materiału zebranego w postępowaniu, braku wyczerpujących ustaleń, przez nierozważenie materiału dowodowego w sposób wszechstronny, a także dokonanie istotnych ustaleń Sądu sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Wnosila o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie wnioskodawczyni prawa do emerytury rolniczej na podstawie przepisu art.19 ust.2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Zamościu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, a jej uwzględnienie skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego.

Istotą sporu jest ustalenie wymaganej przez przepis art.19 ust.2 ustawy o ubezpieczeniu społeczny rolników (tekst jedn. Dz.U. Nr 50 z 2008 roku, poz.291) przesłanki zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej przez rolniczkę, która osiągnęła niższy wiek emerytalny 55 lat i legitymuje się 30 letnim okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Przyczyną błędnej oceny prawnej zaskarżonego wyroku jest przyjęcie przez Sąd Okręgowy wadliwego założenia, że dla nabycia prawa do emerytury rolniczej przez ubezpieczonego rolnika, jest nie tylko wyzbycie przez rzez niego własności czy posiadania gospodarstwa rolnego, ale również przez jego małżonka, co więcej prowadzenie wspólnego gospodarstwa domowego z współmałżonkiem rolnikiem uniemożliwia uznanie spełnienia przesłanki z art.19 ust.2 pkt.3 ustawy - „zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Źródłem takiego błędnego założenia jest niewłaściwe zastosowanie domniemania prawnego z art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i pominięcie domniemania z art.38 ustawy. Przepis art.38 stanowi, że przy ustalaniu podlegania ubezpieczeniu domniemywa się m.in., że właściciel gruntów zaliczonych do użytków rolnych prowadzi działalność rolniczą na tych gruntach. Jest to ustawowe domniemanie, które stanowi, środek prawny dla ustalenia, czy zachodzą ustawowe przesłanki świadczeń. Podkreślić jednak należy, że po pierwsze, przesłanki te - co już wyżej wskazywano - nie dotyczą własności gospodarstwa rolnego, ale zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej. Z kolei co to jest działalność rolnicza określa - na zasadzie definicji ustawowej - bezpośrednio art. 6 pkt 3 ustawy. Mianowicie jest to działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym produkcji ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej, rybnej i leśnej. W kontekście tego przepisu należy przypomnieć, że nie ma wątpliwości, że wnioskodawczyni w dacie złożenia wniosku o emeryturę zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej, skoro wyzbyła się dotychczasowego swego gospodarstwa położonego w B., a w gospodarstwie męża nie pracowała od 18 stycznia 2012 roku i od tej daty nie podlegała już ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Domniemanie wynikające z art.38 ustawy jest użytecznym narzędziem w praktyce ustalania przesłanek prawa do emerytury rolniczej w tym sensie, że ustalenie, iż wnoszący o przyznanie świadczeń pozostaje nadal właścicielem gospodarstwa rolnego, wystarcza - na zasadzie omawianego domniemania - do ustalenia, że wnioskodawca nadal prowadzi działalność rolniczą. Z kolei wyzbycie się dotychczasowego gospodarstwa rolnego jest z reguły podstawą do stwierdzenia, że nastąpiło zaprzestanie działalności rolniczej. Przedstawione domniemanie wynikające z art. 38 oczywiście może być obalone odpowiednimi dowodami wskazującymi na fakt prowadzenia działalności rolniczej mimo wyzbycia się gospodarstwa rolnego, ale takich dowodów organ rentowy w toku niniejszego postępowania nie przedstawił.

Powołany przez Sąd Okręgowy jako podstawa rozstrzygnięcia przepis art. 28 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników jest przepisem szczególnym i ma zastosowanie wyłącznie przy zawieszeniu wypłaty świadczenia, a zatem w sytuacji gdy prawo do świadczenia zostało już przyznane. W przepisie tym ustalono zasadę odwrotną w stosunku do domniemania wynikającego z art. 38 ustawy przez określenie sytuacji, w których to domniemanie nie może być brane pod uwagę, gdyż - na zasadzie przepisu szczególnego - z określonych sytuacji, wbrew domniemaniu z art. 38, należy wnioskować o tym, że mimo iż emeryt pozostaje nadal właścicielem lub posiadaczem gospodarstwa rolnego, to właśnie ze względu na specjalne sytuacje nie należy uznawać, że nie zaprzestał prowadzenia działalności rolniczej.

Jednocześnie też należy zwrócić uwagę na wadliwą interpretację Sądu Okręgowego przepisów regulujących zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników i przyznawania świadczeń przez małżonka rolnika. Wprawdzie Sąd Okręgowy nie wskazał przepisu art.5 ustawy

o ubezpieczeniu społecznym rolników jako podstawy rozstrzygnięcia, ale z wywodów uzasadnienia wynika, że przepis ten miał znaczenie przy rozstrzygnięciu kwestii „zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej” przez wnioskodawczynię, prowadzącą wraz z mężem wspólne gospodarstwo domowe. Zgodnie z przepisem art.5 ustawy dotyczące ubezpieczenia rolnika i świadczeń przysługujących rolnikowi stosuje się także do małżonka rolnika, chyba że ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym

gospodarstwem rolnym, co oznacza, że z ubezpieczenia rolników wyłączony jest małżonek rolnika nie pracujący w gospodarstwie rolnika, ani w gospodarstwie domowym, bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym.

Bezsporną okolicznością jest fakt pozostawania przez wnioskodawczynię z mężem rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym. Okoliczność ta jednak sama przez się - nie jest wystarczająca do ustalenia, że wnioskodawczyni wspólnie z mężem prowadzi gospodarstwo rolne, czy gospodarstwo domowe bezpośrednio związane z gospodarstwem rolnym.

Uznać bowiem należy, że ten małżonek rolnika pracuje w jego gospodarstwie rolnym, który przyczynia się do właściwego funkcjonowania gospodarstwa rolnego, czyli wykonuje takie czynności w gospodarstwie rolnym, bez których funkcje gospodarstwa nie mogłyby być zrealizowane.

Przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że wnioskodawczyni nie pracuje w gospodarstwie rolnym męża i nie uczestniczy ze współmałżonkiem w prowadzeniu tego gospodarstwa. Natomiast gospodarstwo domowe, które prowadzi wspólnie z małżonkiem nie pozostaje w żadnym związku z gospodarstwem rolnym. Wnioskodawczyni z mężem mieszkają w miejscowości S., gmina Z., natomiast gospodarstwo, którego mąż jest współwłaścicielem położone jest we wsi J. gmina T. w miejscu odległym o 40 km od miejsca położenia gospodarstwa rolnego. Ta odległość stanowi obiektywną przeszkodę do przyjęcia, że gospodarstwo domowe wspólnie prowadzone przez małżonków K. pozostają z sobą w ścisłym związku. Czynności, które wykonuje wnioskodawczyni w domu nie wpływają w sposób istotny na funkcjonowanie gospodarstwa rolnego. Zarzut podnoszony przez Sąd Okręgowy, że dochody gospodarstwa rolnego oraz plody rolne z tego gospodarstwa są wykorzystywane w we wspólnym gospodarstwie domowym, nie ma znaczenia przy ocenie, czy wnioskodawczyni zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej – w normalnie funkcjonującej rodzinie każdy ze współmałżonków przyczynia się do jej utrzymania. Jedynym źródłem utrzymania męża wnioskodawczyni jest prowadzenie działalności rolniczej, stąd też uzyskiwane z gospodarstwa przychody stanowią jego wkład w utrzymanie rodziny.

W tej sytuacji należy przyjąć, że wnioskodawczyni z dniem wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej i tym samym spełniła przesłanki do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym na podstawie art.19 ust.2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na mocy powołanych powyżej przepisów oraz na podstawie art.386 § 1 KPC orzekł, jak w sentencji.

Orzeczenie o kosztach uzasadnia przepis art.98 § 1 KPC.